

Оқушыларға алдын ала ұсынылатын үлестірімелер

№	Стиль түрі	Публицистикалық стиль
1	Қолданылатын аясы	Газет-журналдарда, жиналыстар мен митингілерде қолданылады.
2	Мақсаты	Көпшілікке әсер ету, жұртшылықты қоғамдық мәні бар іске қатыстыру, санасына ықпал ету.
3	Ерекшелігі	<ul style="list-style-type: none"> ▪ жұртқа үндеу, үгіт айту үшін қолданылады; ▪ қоғамдағы маңызды мәселелер тақырып болады: саяси, экономикалық, экологиялық, мәдени, моральдық мәселелер. ▪ сөз нақты, жинақы, тұжырымды құрылады; ▪ экспрессивті, екпінді болады; ▪ тыңдаушыларды немесе оқырманды сол мәселеге араласуға жетелейтіндей болып құрылады; ▪ тақырыбына сай көркем әдебиет не ғылыми стильге жақын болады; ▪ ауызша, жазбаша болады, ауызекі айтылғанда ауызекі сөйлеу стилінің сипаттарына ие болады.
4	Стильге тән тілдік тұлғалар (қолданыстар)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ экспрессивті сөздер, мақал – мәтелдер, тұрақты тіркестер; ❖ тақырыпқа сай терминдер, жаңа сөздер; ❖ толымсыз сөйлемдер, эллипсис сөйлемдер (сөйлемнің бір мүшесін алып тастау арқылы құрылған сөйлемдер) ❖ тыңдаушылардың көңілін бұратын қаратпа сөздер, сұраулы және лепті сөйлемдер; ❖ риторикалық сұрақтар; ❖ стильдік қайталау

№	Стиль түрі	Көркем әдебиет стилі
1	Қолданылатын аясы	<p>Көркем әдеби шығармаларда қолданылады. Оқиғаны сурет бейнесінде баяндайды, танытады: оқиға, кейіпкерлердің іс – әрекеті, сөзі, мінезі, келбеті қатысып баяндалады.</p> <p>Көркем әдебиет адамның көңіл-күйін, сезімін оятады, көркемдік тәрбие береді, сөз мәдениетін ұштайды.</p>
2	Мақсаты	Құбылыстар мен заттарды суреттеу, жанды суретін көрсету, бейнелеу арқылы оқырман сезіміне әсер ету.
3	Ерекшелігі	Образды, эмоционалды, экспрессивті
4	Стильге тән тілдік тұлғалар (қолданыстар)	<ul style="list-style-type: none"> □ Образды сөздер (суреттеме құралдары:теңеу, метфора т.б.) мол қатысады; □ Эксперссивті сөздер мол болады; □ Ритм, интонация әсерлілік құру үшін көп қатысады; □ Синоним сөздер, грамматикалық амалдар (сөздердің, сөз тіркестерінің мақсатты түрде қайталанып берілуі)

№	Стиль түрі	Ресми іс қағаздар стилі
1	Қолданылатын аясы	<p>Іс қағаздарында, нұсқау хаттар мен кеңсе құжаттарында қолданылады.</p> <p>Іс қағаздарының түрлері:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ анықтама ▪ өмірбаян ▪ өтініш ▪ хаттама ▪ хабарландыру ▪ қызметтік хат түрлері т.б.
2	Мақсаты	Хабарлау, анық, нақты мәлімет беру.
3	Ерекшелігі	Іс қағаздар мазмұны анық, дәл жазылады. Оның құрылысы белгілі бір тәртіп, рет бойынша жазылады, мәтін қысқа құрылады. Мәтіннің ортақ қалыптасқан үлгісі болады. Баяндау стилінде жазылады.
4	Стильге тән тілдік тұлғалар (қолданыстар)	Ресми сөздер мен тіркестер, хабарлы сөйлемдер, даяр тіркестер мен терминдер қолданылады, экспессивті сөздер қатыспайды, инверсия өте сирек ұшырасады.

№	Стиль түрі	Ғылыми стиль
1	Қолданылатын аясы	Ғылыми еңбектерде, ғылыми баяндамалар жасағанда, мағлұматтарды жүйелеу, қорытындылау, заңдылықтарды ашу бағытында, техникалық жұмыстардың барысын талдауда, дүниедегі құбылыстарды зерттеуде қолданылады. Қатаң логикалық желімен құрылады.
2	Мақсаты	Адамның ғылыми ізденісінен, зерттеуінен тапқанын ауызша және жазбаша жұртқа жеткізу.
3	Ерекшелігі	Дәлелді, зерттелген, сөз тура мағынада қолданылады.
4	Стильге тән тілдік тұлғалар (қолданыстар)	<ul style="list-style-type: none"> • Ойды дәл,нақты әрі түсінікті етіп жеткізуді көздейді; • Тұжырымды түрде хабарлайды; • Эмоцияға, экспрессияға көп жол берілмейді. • Ғылыми терминдер жиі қолданылады; <p>Сөйлемдердің құрылымдық түрлері:</p> <ul style="list-style-type: none"> □ көбіне хабарлы сөйлем болып келеді; □ өткен шақ пен ауыспалы осы шақта жиі қолданылады, □ ырықсыз етістен жасалған баяндауыштар көп қолданылады. Мыс: Бидай құнарлы жерге егіледі.

Стильдердің тілдік құралдары

Ғылыми стильде - ғылыми терминдер жиі қолданылады. Көбіне хабарлы сөйлем болып келеді. Осы шақ, өткен шақта жиі қолданылады.

Ресми іс-қағаздар стилінде –кітаби, ресми сөздер мен тіркестер, хабарлы сөйлемдер мен даяр тіркестер мен құжат тілдері жиі қолданылады.

Публицистикалық стильде - риторикалық сұрақтар, стильдік қайталау, антитеза пайдаланылады.

Көркем әдебиет стилінде - ауыспалы мағына, көркемдік тәсілдер, суреттеме құралдары(теңеу, метафора) қолданады.

Ауызекі сөйлеу стилінде – қарапайым сөздер мен сұраулы, лепті сөйлемдер жиі қолданылады, көбінесе диалог түрінде келеді

**Мәтіндердің тақырыбы,
идеясы**

Формасы

Жанры, түрі

Мақсатты аудиториясы

Мазмұны

Стилі

**Тура, ауыспалы, көп
мағыналы сөздер**

Омоним, синоним, антоним

**Диалект, термин, кірме
сөздер**

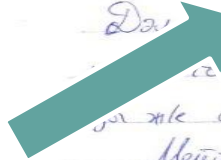
**Жаңа сөз, көнерген сөз,
кәсіби сөздер**

**Табу, эвфемизм және
дисфемизм сөздер**

**Мақал-мәтелдер, тұрақты
тіркестер**

Әңгіме

Сенің қараңшына келесі!

Мейіржан педагогикалық білім бағынына жаңары озу орнын бітірлен, көкәрелі ояу, зерделі адамат. Оның айта қайта мақсаты: мұғалім бағыл, балаларды дұрыс жаңды көрсетілі, тәлім-тәрбие беру. Мейіржан баланың шағынхан бері бұл арманда талпыныста.

Енді ең бағыл - жұмыс орман табу.

Мейіржан хатты қобалжып жатқаннан көртек ізаралыда. Інкәр оған: «Сенің қараңшына келесі, ата-сен қобалжыма, сені қобалжытқан қайта айла!» - деді. Мейіржан қаролыдағының сөзге сөзге.

Иә, Мейіржан жұмысқа қобалжыма!

Мейіржан жұмыста бейісуге аяда. Соңыдағы оқушыларға бірақ бұзды, мұғалімдерге: бір маршатаға екен. Мейіржан кезекшілікте тұр. Жұмыстағы аядағы әдісін себебін басшылық өздерінде. Ол: «Менің кезекшілікте ешкіре бағамаса екен. Ая:» - деп айтады. Соған керектен соңыда екіне түсіп кетті: «Ая, аялар бірлерге бұрдырмаса екен» - деп айтады.

Дәл уақытта соңыдағыда бейісуге төбеленіп, тақтаға сөздерін айтады. Мейіржан кезекшілікте тұрғанда соңыдағы жаңдығын көп айтады. Бірақ сол уақытта соңыдағы бірлерге бағамаса екен.

Мейіржан қаролыдағымен ақылдасты. Сол кезде Інкәр оған айтады: «Әрине, соңыдағы бағамаса! Ая, сен қыңдығың ба? Не айтадың, сен қараңшыда?» - деп Әлімтайға айтады. Сол себептен сен тек жақсына айла!» Мейіржан.

Инкәрдің келіні таңдағанда соған бері оның қобалжып бері келесі.

Әрине әліетте.

Жұмыссыздық мәселесі

Статистикалық ақпараттарға сүйенсек, 2013 жылдың аяғында Қазақстанда 493,2 мың адамды құраған жұмыссыздар саны байқал тұр. Бұл еліміздегі жарастырылған тиіс мәселенің бірі бұрынғы табына да. Осы мәселеге қарасты: "Жұмыспен қамту орталығы" да еңбек етуде. Жұмыспен қамту орталығы деп - жұмыссыз жұрн адамдарды жұмыспен қамтамасыз ету үшін комплексілерде арнайы орын аяқ, орталық. Жұмыс орнында құзыметкерлер жұмыстық жағдайына не ағысыз делінісіне байланысты мәселе заңсыздық проекттері сандарына, белгімен жұмыс социал еңбек (дені) шартына қатысты жұмыссыз айырылуының көсірінен жастар жұмыссыздық қысқарт жастар.

статистикалық - көрсеткіш
жұмыспен қамту орталығы -
жұмыстық жағдай -

Құжыбастылық

Қазіргі таңда құжыбастылық мәселе бұл мәселе шешу үшін ең алдымен құжыбастылық сөзіне анықталы беріп өтейік. Құжыбастылық - неге басты, заңға қарсы шығатын табыс тапты еңбек актив. Құжыбастылықтың басты мәселесі ақпараттық жетілген бір жұмыс беруші құжыметкер актив делінісі уақыт алмайды, ақ қазіргі адамдардың жұмысты жағдайына қарай отырып арнайы делінісіне үшін сұраныс не сөзіне түсіне алатын. Статистикалық ақпараттарға сүйенсек біліктілік талғамдары жұмысқа алудан алып шарттардың бірі. Қазақстан Республикасында құжыбастылық мәселесімен айналысатын арнайы жұмыспен қамту орталықтары бар. Бұл орталықтар еңбекті қорғау мен жастар арасындағы жұмыссыздықпен айналыс сады. Сонымен қатар олар заңсыз жұмыс беру мен белгімен жұмыс қалыңы қамтамасыз болу мен айналысады.

актив қызметкер - ~~актив~~ актив делінісі уақыт алмайды
еңбек орталығы - жұмыс беруші басты
еңбек актив - жұмыс беруші басты
жұмыс беруші - жұмыс беруші басты
актив делінісі - жұмыс беруші басты
жұмыстық жағдай - жұмыс беруші басты
біліктілік талғамдары - жұмыс беруші басты
жұмыспен қамту орталығы - жұмыс беруші басты
еңбекті қорғау - жұмыс беруші басты
жастар жұмыссыздығы - жұмыс беруші басты
заңсыз жұмыс беруші - жұмыс беруші басты
жұмыс қалыңы - жұмыс беруші басты

Жұмыспен қамту орталығы
элементтері (термин)
бар құжыбастылық
мәселеде жағдайға
байланысты

Бес саусағтай білу - жетек білу
Көзі ашылу - самасы аялу ✓

Жеңілдік салмағы әлізі

Сымыл жұмысы

Ғызықты әңгіме жағу

"Жүз жаны" галактикасының бастығы мистер Жүм балаға екен. Оның жанында көркіме көзі таймайтын, мұрысы сәулесі жарқырап тұратын әй бабалы. Сол себепті, сұғу нәрсенің барлығын айға тейейді екен. Бірі галактикада Жүм 9 бала-шағасы болған. Ең кемжесі Пыртан екен. Бірақ оның бұзғышыны және жарқырамайтын Жүмге ұқсайды.

— Мына жердегідей жарқыраудың орнына, өзіндік жанысыз қасиеттеріңмен мені құлаңдырасың! — деп, мистер Жүм оны жауламайтын болады. Сондықтан, оны галактикамың ең шеткі бұрышына қайта қояды. Оның айдай сұғу көзі Шыңпан өздеріне қарағанда ұзақ жарқырайды. Ал Жер деген

қысы үнемі бетпейтін және тұрығатан жүреді. Марс қарапайымдылығымен ерекшеленеді.

Бір күні Жүз жанына оңе галактикадан жауырып келеді. Күнді әйден қозғалып, отқа айналырады. Ал Пыртанға сол қайта қайған жерімен иықилікке беткеліп тастайды. Айдағы сұғушыны тартып алып, Жүм түнек кетіп қалады. Осы жағдайда сол, мистер Жүмге жағындау иықилігі жойылады. Қайтан еліз баласы бір-бірі мен ұрып қалады. Сол себепті, арақашығын ұқайтатын. Күнді айналығатан жүреді. Ал өз сұғушыны жауапталымы қайғырып, Жүмге бет-бейнесін көрсетпей қалып жүреді. Осымен, Жүз жаны галактикасы иықилікке осындай қайыпқа түсіп, өз ретімен өмір сүреді.

Оте қызық әңгіме. Мадан ұнады. Грамматикалық қорыққа сені жауаптаң. Критерийлеріңе сені ✓

Мәтінді оқып,
тілдік
құралдарының
қолданылуы
арқылы стиль
түрін
ажыратыңыз.

Қылмыс – бұл құқық бұзушылықтың бір түрі. Қылмыс басқа құқық бұзушылықтардан, оның қылмыстық заңмен белгіленетіндігімен және оны жасағанда қылмыстық жауапкершіліктің болуымен ерекшеленеді. «Қылмыс» ұғымы Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінің 9-бабында берілген: «Осы кодексте жазалау қатерімен тыйым салынған қоғамдық қауіпті әрекет – қылмыс деп танылады». Қылмыстың төмендегідей белгілерін атап өтейік.

1. Қылмыс әрқашан іс – қимыл болып табылады, яғни, ол әрекетпен де, әрекетсіздікпен де жасалуы мүмкін.

Әрекет – бұл қылмыс жасаудың белсенді нысаны. Әрекетсіздікте кінәлі адам өзі жасай алатын әрекетті және жасалуы тиіс әрекетті жасамайды. Адамның ойлау қызметі жазаланбайды, өйткені ол қоғамға қауіпті теріс қылық жасауға алып келмейді.

2. Қылмыс – бұл қоғамға қауіпті әрекет, яғни ол қылмыстық заңмен қорғалатын қоғамдық қатынастарға зиян келтіреді немесе зиян келтіруге нақты қауіп төндіреді.

3. Қылмыс – әрқашан құқыққа қайшы болады. Құқыққа қайшылық – бұл қылмыстық заңның әрекетке тыйым салуы. Құқыққа қайшылық деп қылмыстық кодексте бекітілген тыйымды қылмыс жасаған адамның бұзуын айтады.

4. Қылмыстың міндетті белгісінің бірі адамның кінәсінің болуы. Қасақана немесе абайсызда жасалған әрекет қылмыс болуы мүмкін.

5. Жазалану. Егер әрекет жазаланбайтын болса, онда ол қылмыс ретінде қарастырылмайды. Әрбір қылмыс үшін қылмыстық кодексте жаза қарастырылған.

Қылмыс жасаудың да себептері әр түрлі. Біреулер қылмысты абайсызда жасаса, енді біреулері заңды білмеуден, енді бірі қасақана, тағы басқалары арақ, есірткі заттардың буынан қылмысқа барады.

Жоқшылықтан қылмысқа баратын, керісінше баршылықтың, байлықтың арқасында не істеріп білмей қылмысқа ұрыпатындары да кездеседі. «Тамағы тоқтық, көйлегі көктік аздырар адам баласын» деген қанатты сөзді ұлы Абай осыдан бір ғасырдан астам уақыт бұрын айтса да, өзінің құндылығын осы уақытқа дейін жоғалтқан емес.

Кез-келген қоғамдағы қылмысты - азайтатын да, көбейтетін де, сол мемлекеттегі әлеуметтік жағдай мен экономикалық ахуалдың деңгейі. Қоғамның дамуына байланысты әр кезеңде қылмыстың, жазаның да дамып, өзгеріп отыратыны заңды құбылыс.

Еліміздегі жұмыссыздық, халықтың әлеуметтік жағдайы, идеологиялық саясат, қоғамдық сананың өзгеруіне байланысты – қоғамымызда ауыр қылмыстардың өсіп жатқаны баршамызға аян. Мысалы: терроризм (233 бап) – қазіргі дәуірдегі ең қауіпті қылмыс түрі болып табылады. Мұндай қылмыстар ұлттық шектен шығып, халықаралық сипат алууда.

<http://kitaphana.kz/ru/downloads/referatu-na-kazakskom/212-zan/2976-kilmis-ygimi.html>

Бұл мәтіннің стилі ғаламат. Себебі мағзат
дәуірде келтірілген, автор көзқарасы бұл
дірілген.

Қателескен жерлер:

Мәтін публицистикалық стильге жатады
Себебі, мақала болып табылады. Көз
қарастырылған аудитория негізінен түсінікті лексика